TIJD Schrift

nummer 165, september 1997

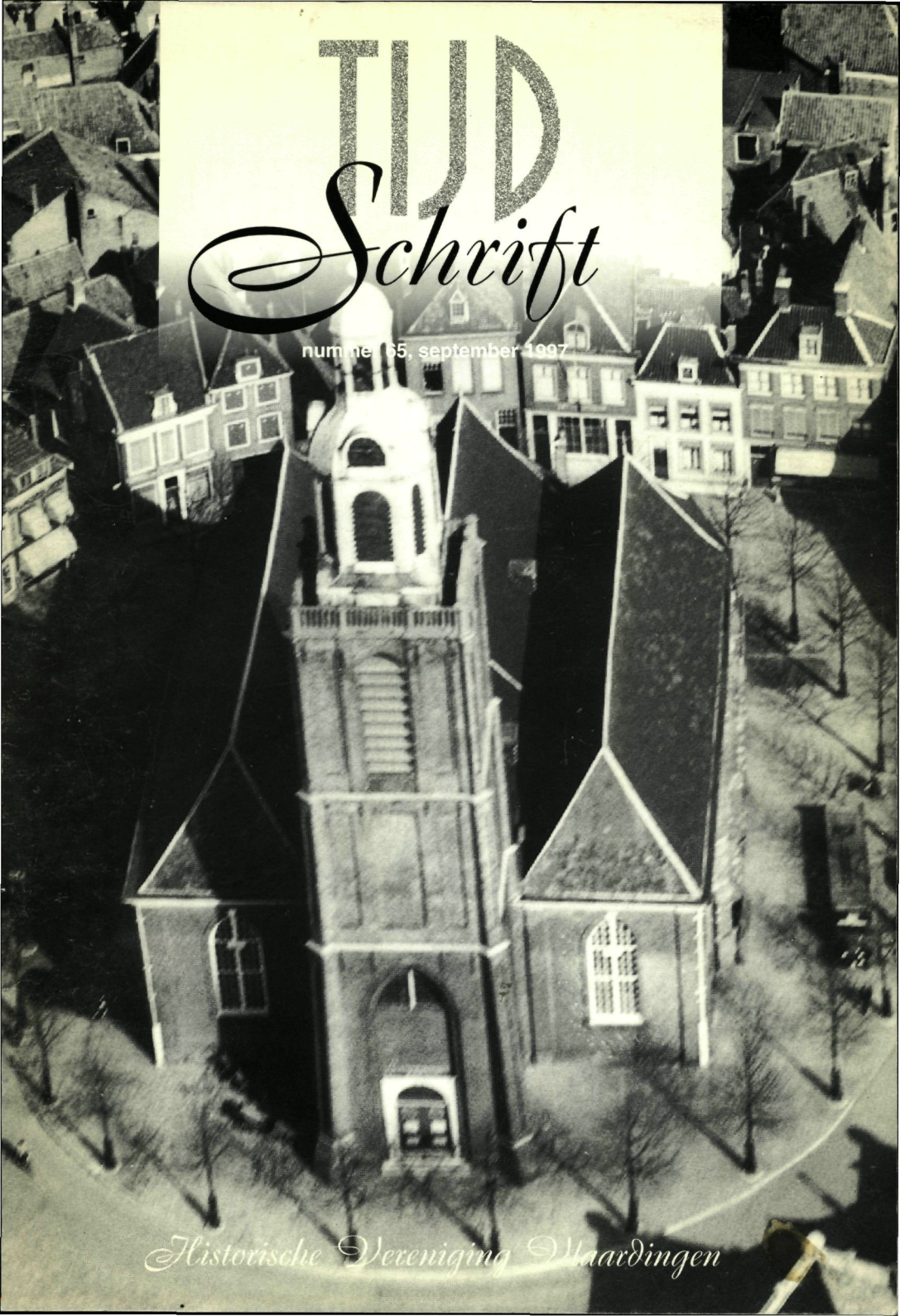

Historische Vereniging Waardingen

Colofon

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:
- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedebouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt *f* 32,50 per jaar, voor jongeren t/m 25 jaar *f* 25, te voldoen per acceptgirokaart. Het postgironummer van de vereniging is 750978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4 x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

W.C. den Breems, voorzitter
C.J. Hart, secretaris
A.W.J. Andriessen, penningmeester
J. van Elk
A. Ouwendijk
E. van Rongen
mevr. H.C. Verloop

Adres secretariaat/ledenadministratie:
Prins Bernhardlaan 12
3135 JB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 7063

Verkoop losse uitgaven:
Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Redactie Tijd-Schrift:

E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
C.M. van den Boogert
A. Maarleveld
B. Ruigrok

Redactie-adres:
Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag op 3,5" diskette, bij voorkeur in WordPerfect voor Apple Macintosh of WP in MS-DOS formaat.

ISSN 1380-2992 © Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Redactioneel	3
Ruzie om een tempo - *N. van Minnen*	5
Weet u het nog? - *W.C. den Breems*	24
Oproepen	27
Open Monumentendag 1997	30
Excursies	32
Lezingen	34

Het strijdtoneel van een hoog oplopend geschil tussen aanhangers van langzaam en minder langzaam zingen: de Grote Kerk aan de Markt. (Foto: KLM Aerocarto, Stadsarchief Vlaardingen)

MAKELAARDIJ
De Witte

De Witte
verzekerings
adviseurs

Bemiddeling bij:
Koop en verkoop
Huur en verhuur
Hypotheken
Taxaties
Beheer

NVM MAKELAAR

Alle verzekeringen

Schiedamseweg 26 Vlaardingen
Telefoon (010) 434 38 44
Telefax (010) 435 93 34

1e VLAARDINGSE HYPOTHEEKCENTRUM BV

SCHIEDAMSEWEG 26
POSTBUS 188
3130 AD VLAARDINGEN
TEL. 010 - 4358662

heto
schoonmaakbedrijf b.v.

J.H. van 't Wout

Kon. Wilhelminahaven Nz. 1
3134 KE Vlaardingen

Tel.: (010) 435 51 66
Fax: (010) 435 04 76

- NIEUWBOUW
- RENOVATIE
- ONDERHOUD
- GROND- EN KABELWERK
- RIOLERING- EN STRAATWERK

WERNER
AANNEMINGSBEDRIJF bv

James Wattweg 26
Postbus 136
3130 AC Vlaardingen
Telefoon: 010 - 4358844
Fax 010 - 4602603

Redactioneel

Na een korte, maar hete zomer ligt hier het nieuwe Tijd-Schrift voor u. Als u intussen al weer bent afgekoeld, zult u het vast weer warm krijgen als het hoofdartikel leest. Ook vroeger kon het er namelijk heet aan toe gaan. En waarom eigenlijk? Om niets bijzonders, denken we nu. Maar destijds was het kennelijk van uitermate groot belang hoe langzaam er in de kerk werd gezongen. Zo belangrijk, dat zelfs van hogerhand moest worden ingegrepen om de gemoederen te bedaren. De ambachtsheer bemoeide zich hoogstpersoonlijk vanuit het destijds nog verre Leiden met de zaak. Of de hele affaire nu strekte tot eer van Hem voor wie de gelovigen bijeenkwamen ... niet bepaald. Helaas staat de geschiedenis van de kerk bol van ruzies, conflicten en scheuringen. Anderzijds geeft dat wel weer stof voor boeiende beschouwingen over het hoe en waarom en biedt het inzicht in de leef- en denkwereld van onze voorouders. Lees en trek er lering uit!

De rest van dit nummer is gevuld met een variatie aan incidentele en vaste rubrieken. In Weet u het nog? geeft onze voorzitter antwoord op de vragen uit het vorige nummer en legt weer een nieuw probleem voor. Dat doet hij vervolgens nog een keer in een van de oproepen. Verder aankondigingen van een groot aantal aktiviteiten op historisch gebied die in onze stad georganiseerd worden de komende maanden: Open Monumentendag, excursies naar historische plaatsen en lezingen over historische plaatsen, mensen en gebeurtenissen. De agenda's kunnen weer gevuld worden.

Als u met al deze bezigheden nog niet historisch verzadigd bent, waarom zou u dan niet eens zelf aktief wat aan geschiedbeoefening doen? Bijvoorbeeld door een artikeltje voor Tijd-Schrift te schrijven. We beginnen namelijk weer een beetje door onze voorraad heen te raken. Waar we vooral behoefte aan hebben, zijn verhalen die op meer zijn gebaseerd dan alleen persoonlijke herinneringen, dus onderwerpen waarvoor, bijvoorbeeld in ons onvolprezen Stadsarchief, wat spitwerk is verricht. Een onderwerp dat de redactie wel aardig lijkt, is geschiedenissen van bedrijven. Sommige grotere bedrijven hebben, bijvoorbeeld ter gelegenheid van een jubileum, hun verleden in een boekwerk laten vastleggen. Voor heel veel andere grote en kleine bedrijven is dit niet gebeurd. Een braakliggend terrein, dus. Maar ook andere onderwerpen zijn uiteraard van harte welkom. Wij wachten af.

Eric van Rongen, eindredacteur

Boekhuis den Draak

Veerplein 33-35
Vlaardingen
(010) 4358822
Voor **studieboeken**:
(010) 4600066

nieuw:

VLAARDINGEN IN EN UIT HET SLOP:

zeer gedocumenteerd fotoboek over het **OUDE/NIEUWE CENTRUM**

int. prijs f. 34,90

Ruzie om een tempo

De Vlaardingse Zangstrijd 1775-1778

N. van Minnen

Over het tempo en de uitvoeringswijze van klassieke muziek bestaan tussen musicologen en uitvoerende musici aanzienlijke verschillen van opvatting. Een uitvoering van de Mattheuspassion onder Mengelberg nam beduidend meer tijd in beslag dan die onder b.v. Hanroncourt. Maar nooit geven die aanleiding tot onverkwikkelijke taferelen zoals die zich in de jaren 1775/78 hebben afgespeeld in onze eigen Grote Kerk aan de Markt. De strijd liep over het tempo van de gemeentezang: langzaam of minder langzaam, 'lang' of 'kort'. De oud-Vlaardingse uitdrukking "van de lange zang zijn" (misschien is ze nog wel niet geheel uitgestorven) dateert uit die tijd en vormt, met de vele schriftelijke bronnen een herinnering aan de heftige emoties die toen in het kerkelijk leven een rol speelden.

Waar ging het eigenlijk om?

Sedert de Reformatie van 1517 vormde het gezamenlijk zingen van Psalmen (berijmd naar de 150 in proza voorkomende Psalmen uit de Bijbel) een integrerend deel van de eredienst. Het is bekend dat dat al bij de z.g. Hagepreken (na 1566 in zwang gekomen) het geval was. Er circuleerden toen al geschriftjes waarin (meestal enkele van) die psalmen waren opgenomen. Aanvankelijk waren dat berijmingen die werden gezongen op uit het buitenland afkomstige melodieën. Als het goed was, was er een voorzanger die toonhoogte, tempo en melodie aangaf, soms ook de tekst zelf, omdat niet iedereen de kunst van het lezen machtig was. In het laatste geval werd de tekst, desnoods regel voor regel, aan de hoorders/zangers voorgelezen of voorgezongen.

In 1566 verscheen een vertaling van alle 150 psalmen van de hand van Petrus Datheen, een populair en zwervend prediker die in Cassel werd geboren, naar Engeland uitweek, terugkwam in

Frankfurt, gepreekt heeft in Vlaanderen en tenslotte eenzaam in Danzig is gestorven. Zijn vertaling kende geen muzieknotatie, had geen goede reputatie waar het de taal betreft maar werd nochtans veel gebruikt. (Het is niet onmogelijk dat er hier of daar in ons land nog wel 'Psalmen van Datheen' worden gezongen!) Andere vertalingen volgden (o.a. die van Marnix van Sint Aldegonde, en een Geneefs Psalter van Calvijn) maar die brachten het niet tot algemene invoering.

Dat gebeurde wel met de bundel van Datheen (ook wel aangeduid als Dathenius) die voor het eerst werd gedrukt in 1566. Het staat vast dat de bundel al snel veelvuldig werd gebruikt, terwijl

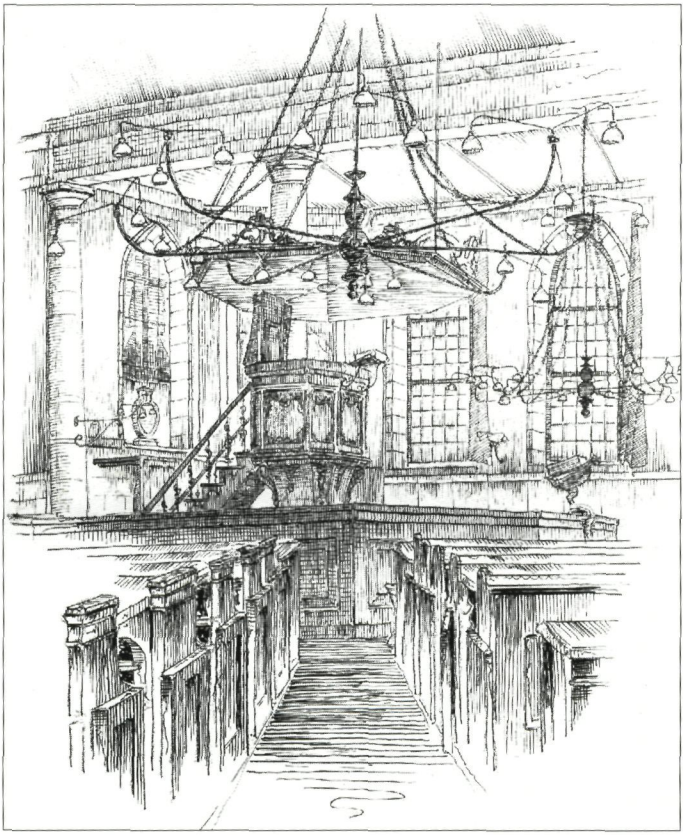

Een sfeervolle tekening van het interieur van de Grote Kerk, in 1956 gemaakt door L.H. Zeldenrust. De toenmalige indeling, met de preekstoel voor het koor, dateert van de verbouwing in 1865 en is bij de restauratie in de zeventiger jaren van deze eeuw weer ongedaan gemaakt. (Afbeelding: Stadsarchief Vlaardingen)

kerkelijke autoriteiten het gebruik aanmoedigden dan wel voorschreven. Daarbij waren er verschillende meningen in verschillende delen van ons land en er kwamen andere bundels 'aan de markt' maar Datheen bleef favoriet, ondanks alle kritiek, o.a. van Huygens:

"Maar dat ene van Datheen daer is de wereldt zot na.
Hoezo! 't Is 't oudste kindt, en daarom goedt en zoet,
De vromen zijn er meê te vreeën in haar gemoedt
't Mag weezen: maar ik vrees, 't is al te vreeën op Godt na."

De onvrede over 'Datheen' - maar dan zijn we twee eeuwen van gebruik, afwijzing en kritiek verder - voerde in 1773 tot een geheel nieuwe berijming, samengesteld door een commissie van predikanten. De Staten van Holland en Westvriesland (géén kerkelijke autoriteiten dus!) gaven in datzelfde jaar opdracht tot invoering in de eredienst. Op veel plaatsen gebeurde dat ook, soms ook niet, en zonder slag of stoot ging het meestal nergens.

Kennelijk heeft men bij de samenstelling van deze nieuwe berijming der psalmen (eenvoudigheidshalve laten we hier de enkele eveneens opgenomen 'gezangen' buiten beschouwing) meer aandacht aan de taal besteed dan aan de melodieën: een Groningse organist schreef zelfs in die dagen "Wy zyn maar gesteld over de Poëzy, het muzikale zal wel blyven zoals het is, naamlik zeer ellendig." Maar de manier waarop die melodieën gezongen werden gaf de meeste problemen en dat leidde o.a. in Vlaardingen tot wat dan als 'Vlaardings Zangverschil' in de annalen is bewaard gebleven. ('Zangverschil' is vriendelijk uitgedrukt: sommige schrijvers noemen het meer realistisch 'Zangstrijd'!)

De oorspronkelijke psalmmelodieën werden ritmisch gezongen, populair gezegd 'op hele en halve noten'. Waarschijnlijk door te weinig verband tussen de noten en de woorden van de tekst was het langzamerhand gebruikelijk geworden alle noten even lang te zingen en dan nog in een traag tot zeer traag tempo. Fraai was dat natuurlijk niet, het zou voor onze oren en stembanden een kwelling zijn geweest. Dat was het in de achttiende eeuw voor velen ook al geworden, zodat er een streven ontstond, terug te gaan naar het ritmisch zingen. Bij de invoering van de nieuwe psalmberijming

waren dat de 'korte zangers' (al bleef het tempo traag) tegenover de 'lange zangers' (die natuurlijk nog trager zongen.)

Toen in 1775 in de Vlaardingse kerk de nieuwe berijming in de eredienst op zondag 2 april zou worden ingevoerd, vormde dat het begin van enkele jaren waarin koppigheid van beide kanten en vermenging van burgerlijk en kerkelijk gezag tot onverkwikkelijke taferelen zouden leiden. De Vlaardingse dichter Jacob van Dijk (1745 - 1828) publiceerde hierover onder het pseudoniem E.D.G.Z. een gedicht van ca. 2000 regels waarin hij zich een vriend toonde van de schoolmeester/voorzanger Antony Buiteweg die een strijdbare lange zanger was en zelf in 1778 een "Opregte Aanteekening aangaande het voorgevallene wegens de zogenaamde korte zangwyze te Vlaardinge ingevoert" uitgaf. Eerder had een anonymus onder de letter "E.D.Z." een boekje uitgegeven "Brieven van een vriend aan een vriend", waarin zijn sympathie met de 'korte zangers' tot uiting kwam.

Jacob van Dijk (1745-1828), begonnen als 'Stadhavendieper' en turfdrager, later een vermaard Vlaardings dichter. Hij ontving in 1785 een erepenning, een lofgedicht bij die gelegenheid begon in alle ernst:
Regt tijdig liet gij praam en baggerbeugel varen
Van Dijk, de schoonste kunst wenkte u naar 't lauwerland!

Het verloop van de strijd

Enig inzicht in de kerkelijke en staatkundige verhoudingen is nodig: gezaghebbend in de kerk was het College van de Twee Geregten (een schout, twee burgemeesters en tweemaal zeven schepenen voor Vlaardingen en Vlaardinger Ambacht). De Ambachtsheer, P.C. van Leyden te Leiden was baljuw en had het recht de burgemeester te benoemen. Zijn gezag werd uitgeoefend door de Substituut-Baljuw Nicolaas van der Werff, tegelijkertijd burgemeester. En het waren de Staten-Generaal die de invoering

De Stadsschool aan de Markt. Het is de vraag of op deze plaats ook de school van meester Van Keulen was gevestigd. Dit gebouw is in 1839 gebouwd en in 1842 als school voor kinderen van minvermogende onbedeelde ouders in gebruik genomen. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

van de nieuwe psalmberijming in de kerk gelastten: "ter bevordering en uytbryding van Godts Eer en Stigtinge der Kerkelyke Gemeentens"!

Wellicht ook aangemoedigd door het succes van de nieuwe bundel annex 'korte' zangwijze in Rotterdam was in de Stadschool aan de Markt onder leiding van de schoolmeester Van Keulen al vóór de zondag van 2 april met een aantal gemeenteleden het 'nieuwe zingen' beoefend. (In onze tijd zou dat ongetwijfeld een 'projectkoor' zijn genoemd!) Diens tegenspeler was de al genoemde officiële voorzanger van de gemeente, Antony Buiteweg, ondanks zijn 74 jaren een ook in de omtrek vermaard schoolmeester en een veelzijdig man (hij was o.a. ook wiskundige en calligraaf). Van Dijk over hem en zijn schoolmeesterschap:

"...tegen Buiteweg, wiens welbesnede tong
En klinkende orgelkeel, met alleen eerbied dong,
Naar 't Hemels koormuzyk van Isrels zangerscharen.
-
Ja zelfs 't verwaant Brittanje en Vrankryk wulps van zeden,
Zat aan zyn voeten met ontzag en eerbied neêr."

Op die eerste zondag, 2 april 1775, ontstond al grote verwarring in de dienst: er waren vele 'getrainde' korte zangers in de kerk, maar

Buiteweg hield vast aan de oude zangwijze. Zijn rol "en klinkende orgelkeel" waren uitermate belangrijk omdat er in die tijd nog geen orgel in de kerk was. Hij moet voorvoeld hebben dat hij op den duur het onderspit zou delven want enkele weken later schakelde hij plotseling over op sneller zingen. In de daardoor ontstane verwarring zei hij tegen de dienstdoende predikant: "Ziet ge wel, ik heb het geprobeerd en het gaat hier niet." Maar natuurlijk waren daarmee de korte zangers niet opzij gezet - die gingen toch met hun oefenavonden in de Stadschool door - en Buiteweg beklaagde zich bij Burgemeester Van der Werff. Deze, een vurig lange zanger, deed in eerste instantie het gebruik van de Stadschool door Meester Van Keulen voor de korte zangers-oefenavonden verbieden. Dat was koren op de molen van Buiteweg: het maakte het de korte zangers moeilijker en het was tevens een zoete wraak voor het feit dat een van Buitewegs kinderen gepasseerd was bij een benoeming die aan een zoon van Keulen was toegevallen.

Antony Buiteweg: veelzijdig schoolmeester, voorzanger, wiskundige en calligraaf.

Met dit alles niet tevreden wist hij een uitspraak uit te lokken van de z.g. Gecommitteerde Leeden van de Twee Geregten, waarin "de Gemeynte verzocht werd de Voorzanger te volgen en by iedere regel eenigsints op te houden om alle disordre voor te komen." Dat laatste was een kleine concessie aan de korte zangers want die wilden dat ook.

De korte zangers waren natuurlijk niet tevreden: ze zetten hun wekelijkse oefenavonden voort in een pakhuis aan de Haven dat dertig jaar eerder al als noodkerk gebruikt was toen de kerk verbouwd werd en met 'kort zingen' tijdens hun catechisaties. Van Dijk daarover:

"Daar zat de Geestlykheit op zyn verheven troon
En zong met alle magt den nieuwerwetsen toon."

De controverse leidde tot een proef voor de Twee Geregten: Buiteweg moest in tegenwoordigheid van de heren enkele psalmen in verschillende tempi voorzingen. De overheid koos - is het een

wonder? - niet het korte noch het lange, maar iets dat er tussen lag. In de publikatie die door Buiteweg aan de gemeente werd voorgelezen, heette het: "...soo hebben Gecommitteerden anderemaal goedgevonden de Ghemeynte te versoeken den Voorsanger te willen volgen en bij iedere regel eenigsints stil te houden om alle disordre voor te komen" (5 augustus 1775).

Die disordre was daarmee natuurlijk niet uit de wereld: aanvankelijk zong Buiteweg iets minder langzaam zoals door Gecommitteerden voorgeschreven en hield hij ook "by iedere regel eenigsints stil". Maar gaandeweg viel hij weer terug op wat hijzelf en zijn aanhangers goed vonden. In een dienst van 29 september 1775 kwam het tot een scène tussen Buiteweg en de dienstdoende predikant Van Esveld. De korte zangers waren in de meerderheid, lange zangers dreigden 'overzongen' te worden, waarop Buiteweg zijn boek toeklapte en ging zitten, zeggende "Het is mijn ordre, Mijn heer, om te gaan zitten als 't in de warre gaat." De dienst ging nochtans door, maar Buiteweg werd in de kerkenraad geroepen over zijn gedrag tegenover de predikant en zijn verdwijning uit de kerk. De uitbrander die hij daar moet hebben gekregen had niet veel effect - Buiteweg had immers Burgemeester Van der Werff achter zich en die was machtiger dan de kerkenraad.

Deel van een gravure van J.C. Philips uit 1745, naar een aquarel van C. Pronk, van de Oude Haven gezien vanaf de latere Oosthavenkade. Het hoge huis met de twee schoorstenen is de woning van touwslager en burgemeester Abraham van der Linden. Het lagere gebouw links daarvan is een schuur die tijdens de verbouwing van de Grote Kerk als kerkgebouw heeft dienst gedaan. (Afbeelding: Stadsarchief Vlaardingen)

De korte zangers gaven geen kamp: al binnen een maand werd uit hun kring een delegatie gevormd die nu hun grieven voor het complete college van de Twee Geregten bracht (tot nu toe hadden alleen Gecommitteerde leden van het college hun oekazes gegeven). Dat leek de korte zangers te steunen: er kwam een uitvoeriger geschrift waarin het heet: "...te verzoeken den Voorzanger preciselijk te volgen, en by ydere regel met een behoorlyke distantie eenigsints op te houden en voorts, iets rasser dan na gewoonte (dog op geen andere wyze of toonen) te singen, werdende de Voorzanger gelast sig hier na punctelyk te regelen" (25 oktober 1775).

Enkele panden aan de zuidzijde van de Schoolstraat voor de renovatie van 1980-81. In het meest linkse pand was tot 1686 de parochiale school, de school van de kerk, gevestigd. De Schoolstraat dankt zijn naam aan deze school. Anthony Buiteweg gaf bijna een eeuw later zijn lessen in een pand op de noordhoek van de Markt en de Schoolstraat, waar nu het standbeeld van Dirk III staat. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

"Iets rasser dan na gewoonte" betekende in de praktijk niet veel onder een man als Buiteweg en het einde van de "disordre" kwam nog niet in zicht. Wel voelden de korte zangers zich dusdanig door de uitspraak gesterkt dat Meester van Keulen zijn Stadschool weer durfde openstellen voor de korte zangers. Van de weeromstuit ging toen Buiteweg in zijn eigen school, daar vlak bij, oefenen met de lange zangers.

Enige maanden lang leken de partijen elkaar in een soort loopgravenoorlog in evenwicht te houden. Het kwam echter voor dat sommige gemeenteleden eenvoudigheidshalve pas na het zingen de dienst binnenkwamen en die vóór de slotzang weer verlieten, waarmede zij het weinig verheffende zingen omzeilden.

Buitewegs aanhang werd aanzienlijk versterkt toen aan het eind van het haringseizoen de bemanningen van de vissersvloot terugkeerden. Nu was Buiteweg van mening - later ook in zijn eigen geschrift gepubliceerd - dat het moeilijk zou zijn 'kort' te gaan zingen in steden als Vlaardingen en Maassluis "daar zoo veele Vissers woonen, die dagelijks op hunne scheepen, naar hunne gewoone wijze zingen." Op 10 december 1775, toen een grote schare vissers/lange zangers terug van het visseizoen de kerk bezocht, was het in de morgendienst onder leiding van een predikant van buiten nog betrekkelijk rustig gebleven, al had die dominee wel op navolging van de recente oekaze aangedrongen. Het ergste spektakel volgde in de middagdienst: de lange zangers - nu in de meerderheid! - maakten zo'n tumult dat (volgens Jacob van Dijk):

"De vredetempel scheen een woedent Campement,
Daar twee partijen met elkander zouden vegten,
En hunne krijgstrofeen, aan Gods kolommen hegten;
De zangkunst wiert een soort van oorlogsoefening,
Terwyl het heilzaam nut geheel verloren ging."

Het lijkt niet realistisch in deze situatie iets over "heilzaam nut" te zeggen, - een 'oorlogsoefening' is beter want er ontstond in de kerk een handgemeen waarbij gemeenteleden door de ramen moeten zijn gevlucht en de predikant, een notoire korte zanger, ernstig bedreigd werd.
Van Dijk weer over zijn lange zangers-vrienden:

"Dit talloos leger dat de ruime Kerk vervulde,
en op den ouden toon als jonge Leeuwen brulden,
Had verr' den bovenzang zo voor als na den Dienst.
tot in 't namiddag uur op 't alleronvoorzienst
De korte Zingers in het midden van het zingen,
De blyde harpen aan de wilgen hingen.
Zij beefden als een riet, bevuilden schier hun broek,
En maakten uit de Kerk zigzelven schielyk 't zoek!

Den sterken aandrang moest in deze ontsteltenis
In de opgesperde deur elkander nog verdringen
Of van Benaauwde vrees door ruime vensters springen,
Het tedere geslagt, door dit verbaast gewoel,
Lag met de dood gelaân, gevallen van hun stoel."

Het verhaal wil dat Buiteweg na de afgebroken godsdienstoefening buiten de kerk rustig zijn pijpje rookte, mèt zijn aanhang van mening zijnde dat de lange zangers nu het pleit in hun voordeel beslist hadden. Die zouden 's avonds door de stad gegaan zijn om de korte zangers zelfs te beletten in hun eigen huizen 'kort' te zingen. Van triomfantalisme maakt Van Dijk geen melding, integendeel. Hij schrijft:

"Terwyl den grooten hoop der oude Zangers scheidde;
En spraken met elkaâr van dit bedroefd geval:
Dees zei hoe nu de faam zou blazen overal,
Wat hier de felle twist al gruwelen verwekte,
Die 't aanschijn der Gemeent', met schaamte en schande dekte,
—
Maar ware Godtvrugt, op Godts voetbank neêrgebogen,
Zag naar den Opperheer met rood bekreten'oogen,
Zy riep de Godtheit aan en stortte een tranenbeek,
Omdat des Heeren Geest nu uit den Tempel week."

Burgemeester Van der Werff meldt "ik vreese voor een oploop en temuldt want het volk is opsternaat boos tegen het Ras Salmgezang" (alsof er niet al veel tumult geweest was!) en de Ambachtsheer Van Leyden weet er ook geen raad op "vermits er

geen orgel te Vlaardingen is in de Kerk weet ik geen middel om de stem van de gemeente te dwingen". (Het huidige prachtige orgel immers kwam pas in 1841 in de kerk, aan te nemen is dat Buitewegs 'Orgelkeel' wel zou hebben overstemd).

Nogmaals moesten de heren van de Twee Geregten ingrijpen. Buiteweg kreeg een uitbrander en werd "op het allersterkst gelast zig in het vervolg preciselijk aan zyn lastgeving te houden", er werd weer een keus gemaakt uit drie tempi en weer werd het middelste gekozen. De publicatie van 13 december 1775 was nu wat krachtiger gesteld al bevatte ze wel een precisering maar nauwelijks een nieuwe van hòe er nu gezongen moest worden:

"...Dat de geliefde en Christelyke Gemeynte der gereformeerde kerk alhier, nogmaals werden verzogt den Voorzanger preciselyk te volgen, dewelke gelast is conform de nu reeds bepaalde maat en wyse by ydere regel met een behoorlyke distinctie optehouden, en voorts iets rasser dan na gewoonte te singen, zullende de Contraventeurs werden aangemerkt als oproerige openbare oproermakers, en verstoorders der waare en publicque Godsdienst" (13 december 1775).

Buiteweg echter gaf het niet op: de eerste zondagen liet hij een ondermeester als voorzanger optreden maar kort daarna zong hij weer in de oude trant en chaos volgde.

Evenals in het jaar 1775 was het in de loop van het jaar 1776 betrekkelijk rustig, daargelaten incidenten bij de avondcatechisatie en een verbod de weeskinderen de catechisatie te laten bezoeken waar, zoals bekend, de predikanten het korte zingen beoefenden. Voorts was er een wisseling van de wacht in het College van de Twee Geregten waar A. van der Ham, nieuw gekozen, voorstander van kort zingen bleek te zijn geworden.

Pas toen de vissers in het najaar van de vloot thuiskwamen, laaide de strijd weer op. Op de tweede zondag van december 1776 was er 's ochtends een dienst o.l.v. ds Esveld waar lang en kort elkaar zo in de haren vlogen dat de predikant van de kansel omlaag moest komen om Buiteweg tot de orde te roepen (niet handtastelijk mogen we hopen) en de dienst zonder slotzang liet aflopen. De dominee werd door iemand "bliksemskind" genoemd, hetgeen van

overheidszijde in een opwelling van vastberadenheid met een boete van 75 gulden bestraft werd.

Vlak daarop, 13 december, hielden de Twee Geregten zich weer met de kerkzang bezig. Ze constateerden "met de allergrootste indignatie" dat hun eerdere publicaties "niet werden geobedieerd en daardoor de heylzame oogmerken werden geannuleerd". In hun publicatie van dezelfde datum werden hun vroegere voorschriften (die nooit door duidelijkheid uitblonken) herhaald en werd de Substituut Baljuw verzocht "exact te vigileren". Wat die opdracht aan Van der Werff om "te vigileren" betekende, kunnen we raden: op 29 december, zong Buiteweg alweer voor in de kerk, en wèl op zijn manier, ondanks de aanwezigheid van de vigilerende Van der Werff! Enkele Gecommitteerden van de Twee Geregten verboden toen Buiteweg voorlopig op te treden. Op 31 december 1776 - in hun voltallige vergadering - ontstond toen daar weer ruzie want de schorsing zou door het voltallige College moeten zijn uitgesproken. Niettemin bleek toen dat de meerderheid vóór de bejaarde Buiteweg was, uiteraard onder protest van de minderheid. Daarbij bevonden zich o.a. de heren Van der Ham en Drossaart die als "Protestanten" werden aangeduid. En die wisten te bewerken dat er al op 4 januari 1777 een vergadering van de Twee Geregten werd bijeengeroepen, nu in Leiden waar de Heer van Leyden resideerde.

Geen geringe opgave voor de heren: door de vorst kon er niet per trekschuit gereisd worden en op de wegen lag veel sneeuw. De Vlaardingers hadden de beschikking over rijtuigen, de heren uit Vlaardinger Ambacht reisden per boerenkar, twee bejaarden vonden de reis te vermoeiend. De zitting was goed georkestreerd: de Baljuw had voor elk der partijen een vergaderzaal laten inrichten, hij hoorde ze apart en voor juridisch advies was een advokaat beschikbaar. Voor het stoffelijke was kennelijk ook goed gezorgd en na lange beraadslagingen kwam er een compromis uit de bus: de voorzanger werd nu officieel voor zes weken het betreden van de lessenaar verboden en naar een definitieve plaatsvervanger zou worden omgezien.

In de euforie van het compromis werd een goed maal en een goed glas genoten, waarna het gezelschap de terugtocht over de besneeuwde wegen aanvaardde. Op de Hoogstraat, laat in de avond, werden de "Protestanten" door hun geestverwanten met sle-

den opgewacht, "styf van 't ryden" zouden ze wel eens in de besneeuwde straten kunnen vallen. Hoe de lange zangers dat gered hebben, wordt niet vermeld.

De zes weken van schorsing brachten geen rust: het fungeren van de plaatsvervangende ondermeester bevredigde niet. Toen de korte zangers een voorzanger uit Schiedam presenteerde, werd die door de lange zangers afgekeurd omdat nu eenmaal in Leiden was afgesproken dat het geen Vlaardinger mocht zijn en Gerrit Gonda uit Schiedam feitelijk in Vlaardingen geboren was. Tenslotte werd men het eens over Christiaan Kloos, schoenmaker in Delft. Van Dijk weer:

"Na al die tegenstand van list en van geweld,
Wiert voor de lessenaar een vreemdeling gestelt.
Een schoenelapper die de scheuring en 't verdeelen,
Van Vlaardings burgery zou met zyn pikdraad heelen.
Dien kleinzoon van Crispyn gewoon den zang van Delft,
Zong niet naar onze wet maar ruimtjes op de helft."

Inmiddels groeide ook de onvrede over de slappe houding van Van der Werff. Er ging een klacht over hem naar de autoriteiten in Den Haag waar hem dringend werd aangeraden de zaak krachtiger in de hand te houden. Ook van zijn superieur in Leiden kreeg hij een berisping. En zo zag men hem de volgende zondagen met de degen opzij en twee politiemensen in zijn kielzog door de kerk paraderen. Veel haalde dit niet uit want als er lange zangers, nu minder in aantal, weer als vanouds op de korte zangers achterliepen, hield hij zich Oostindisch doof.

In de schorsingsperiode tenslotte viel het besluit van de Twee Geregten de voorzanger Buiteweg niet in zijn pultrum te laten terugkeren: misschien kwam er dan rust want ook de lange zangers begonnen in te zien dat het zó niet verder kon gaan.

Gesjacher over Buitewegs pensioen ontstond: hijzelf vroeg *f* 400,-, zakte terug naar *f* 300,- en nam tenslotte genoegen met *f* 275,-, maar dan moest dat ontslag wel "op eigen verzoek" heten! Het ging in op 1 mei 1777, Buiteweg was toen 76 jaar.

De nu noodzakelijk geworden benoeming van een schoolmeester/voorzanger als definitieve opvolger van Buiteweg ging - hoe

kan het anders - ook weer niet van een leien dakje. Aanvankelijk kwamen er in 't geheel geen sollicitanten, tenslotte mocht de uitgezochte kandidaat, de uit Hilversum afkomstige I.H. Biechling, op 15 april in het openbaar in de kerk zingen, waarna hij ten stadhuize onderzocht werd op zijn kennis van lezen en schrijven, rekenen en Frans. Dat alles bleek voldoende te zijn, ook voor de lange zangers, om hem te benoemen.

Die werden al op de tweede zondag van zijn optreden teleurgesteld. Van Dijk:

"Maar ach! maar eens: men zag en hoorden tot verdriet
Den tweeden Rustdag die volschoone zangwijs niet,
O Neen den zelfden man zong fluks met halve toonen,
Om dus het Kerkgezang op zyne zy' te troonen,
Verzaakende eer en pligt en eerst begonnen daad,
Wierd stout een breker van de Wet der achtbre Raad."

De strijd ging dus door, de lange zangers bleven zich roeren en het kwam zover dat tegen vijf van hen, die zich als "oproerige openbare oproermakers" hadden doen gelden, een klacht werd ingediend. Nu was het recht in die dagen in zekere zin soepel want de substituut-baljuw weigerde een eis te stellen, waarop de schepenen nochtans boeten oplegden van resp. tweemaal 25 en driemaal 6 gulden. Die boeten werden echter door Van der Werff, substituut-baljuw, niet geïncasseerd!

De zomer van het jaar 1777 verliep verre van rustig - zelfs zonder de vele lange zangers/vissers die op zee waren. De predikant Roering stond tegenover de substituut-baljuw, intussen burgemeester geworden, de nieuwe voorzanger Biechling werd belaagd in zijn positie als schoolmeester, er was en passant in Vlaardinger-Ambacht een ruzie tussen Van der Werff en twee korte zangers die in een vuistgevecht eindigde. En op 27 juli 1777 preekte een Schiedams predikant in de Grote Kerk waarbij zijn 'gehoor' zo'n misbaar maakte dat hij er van af zag nog ooit in Vlaardingen te zullen preken.

Klachten over dit alles leidden van hogerhand weer tot een berisping van Van der Werff, die van mening bleef dat Biechling het z.g. "vastgestelde" tempo niet aanhield terwijl hij daarbij de

predikanten aan zijn zijde had. Van der Werff permitteerde zich een eigen interpretatie van wat de Twee Geregten in hun publicaties hadden aangegeven en hij stond in geval van klachten heel duidelijk aan de kant van de lange zangers. Zo ook toen dezen de Zaterdagse oefeningen van de korte zangers gingen dwarsbomen en de korte zangers politiebescherming moesten vragen: hij weigerde botweg in te grijpen.

Onze vriend Biechling intussen blijkt een soort Kop van Jutpositie te bekleden: voor de verhitte geesten van de korte zangers zong hij te langzaam, voor die van de lange zangers te vlug. Van de gemeentezang leiden kon dan natuurlijk geen sprake zijn.

Op 30 november 1777 (vermoedelijk waren veel vissers toen al van de haringvangst terug en versterkten de gelederen van de lange zangers) leidde dat weer tot een erbarmelijke situatie in de avonddienst. Tumultueuze tonelen waren het gevolg voor de Twee Geregten 's anderendaags op het stadhuis, terwijl het Marktplein zwart zag van de saamgestroomde aanhangers van 'kort' en 'lang'.

Kritische opmerkingen van een niet-Vlaardingse soldaat die even uit nieuwsgierigheid in de dienst van 25 januari 1778 aanwezig was geweest leidden tot een aanval op de man, die zich met zijn sabel verdedigde. Hij werd onmiddellijk opgepakt maar later in Den Haag vrijgesproken (waarschijnlijk op grond van zelfverdediging zoals dat tegenwoordig heet). In de stad zelf waren daar al wilde zittingen van de Twee Geregten aan voorafgegaan, waarbij korte en lange zangers ten gunste van de soldaat dan wel van de aanvallende Kees van Dijk en zijn vrienden wilden getuigen. Het liep natuurlijk op niets uit.

De oude ds Roering had het enkele weken later tijdens een woensdagavonddienst weer danig te kwaad toen hem, na het gebed en de rommelige voorzang de hele preek ontschoten was. Van Dijk en "gansch Vlaarding" noemen dit een soort Godsgericht tegen de korte zangers, hij schrijft:

"Dit is godts regtehand, een man zoo lang ervaaren
En ene tekst van oudsgewoon hier te verklaren,
Word op een oogenblik gansch uit zyn brein gewist,
Wie uit zyn ouderdom dit af wil leiden mist."

VLAARDINGS

ZANGVERSCHIL,

OF

HISTORISCH

VERHAAL,

Van alles dat in den tyd van drie jaaren over het Zingen der Lange of Korte Nooten aldaar is voorgevallen.

Zynde, teffens een Beoordeeling van de Lange of Korte Zangwys, in Dichtmaat gebragt

DOOR

E. D. G. Z.

Te Bekoomen:

Te Amsterdam, by Bom, Demter, Erve Houttuin, Wed: Esveld en Holtrop, M: de Bruin en Schuurman; *Delft*, vander Smoit en Poelman; *Dordrecht*, Blusse en Zoon, van Braam en Walpot; *Gouda*, vander Klos en Verblanuw; *Haarlem*, Tydgaat, Bosch en Bohn; *'s Hage*, van Drecht, Du Mee junior, Menssert en Plaat & Comp.; *Hoorn*, Tjallingius; *Leiden*, Hoogeveen, A. en F. de Does, Du Mortier en Meerburg; *Maasstuis*, vander Burg; *Utrecht*, Schoonhoven, de Meyere, Emenes, Stubbe en van Driel; *Rotterdam*, Bothall, Dekkers, D. en A. Vis en de Leeuw; *Schiedam*, Poolman. enz.

Latere studies hebben uitgewezen, o.a. aan de hand van aantekeningen van Van der Werff, dat de "rabbelzang" en de "trippelende toonen" onder Biechling helemaal niet zo snel waren en dat de lange zangers wel héél traag hebben gezongen. Overigens waren deze kwalificaties nog vriendelijk vergeleken bij de taal van de autoriteiten die ook niet schuw waren voor sterke uitdrukkingen, als b.v. "donderse brief", "schuim van volk", "schelm", "valsarissen", "voor den donder en bliksem" etc. De Heer van Leyden schrijft nog in februari 1778 aan een ter bemiddeling aangezochte advocaten: "Het ziet er in Vlaardingen hoe langer hoe dolder uyt, ik zie er hoe langer hoe minder uytkomst aan".

Toen echter de nood op zijn hoogst was (de predikanten begonnen zich af te vragen of ze zó wel door konden gaan) was de uitkomst nabij: op 24 april 1778 overleed Van der Werff. "Treurt lange zangers, treurt, stort tranen op 's mans zerk" en "Juicht korte zingers, juicht en schatert om 's mans dood", aldus Jacob van Dijk in een Grafschrift dat hij aan zijn berijmde verslag toevoegt.

Kort daarna, op 15 mei, kwam er een andere stadsregering die krachtig optrad en in meerderheid vóór de korte zang was. De nooit betaalde boetes werden geïncasseerd, één schoolmeester werd met ontslag uit zijn baantje bedreigd en een tweede, die op zijn school verzet bleef plegen, werd met strenge hand tot de (nieuwe) orde geroepen. Tijdens de bidstond voor de haringvangst op 14 juni 1778 moest nog een poging van enkele lange zangers om als vanouds 'te slepen' door de nieuwe substituut-baljuw de kop worden ingedrukt, maar dat bleek nog maar een achterhoedegevecht. Eindelijk keerde de rust weer.

Antony Buiteweg had toen al kort daarvoor zijn "Opregte Aanteekening" gepubliceerd en de korte zangers bleven 'kort' zingen. Hoe 'kort' of snel dat precies was, is moeilijk na te gaan. En of dat lang gebleven is? Iemand schreef: "vast staat dat de kerkzang in de hele 19e eeuw zeer traag was." en als in 1841 in de Grote Kerk een orgel moet komen, schrijft één der kerkvoogden: "...hoogst wenschelyk in eene gemeente als de onze, waar de kerkgezangen en Psalmen zoo gebrekkig worden gezongen en waar men zooveel leiding behoeft".

Tot slot: voor degenen die zich als gelovigen na twee eeuwen nog het plaatsvervangend schaamrood naar de kaken voelen stijgen: het was in andere plaatsen (o.a. in Maassluis) ook erg, en beide partijen waren van hun goede intenties overtuigd. Het waren koppigheid, wantrouwen, conservatisme, vermenging van kerkelijk en burgerlijk gezag die leidden tot de tonelen die zich toen in ons goede Vlaardingen hebben afgespeeld.

Bronnen

Jan Roelof Luth: Daer wert om 't seerste uytgekreten. Proefschrift, Kampen, 1986

M.A. Struijs: De parochiale schoolmeester van Vlaardingen 1578-1801. Tijd-Schrift 25, 1981, p.42.

D.F. Scheurleer: Het Vlaardingsche zangverschil. In: Geschiedkundige opstellen ter ere van dr H.C. Rogge. Sijthoff, Leiden, z.j.

Antony Buiteweg: Opregte Aanteekening aangaande het voorgevallene wegens de zoogenaamde korte zangwyze te Vlaardingen ingevoert. 's Hage, z.j.

E.D.Z.: Brieven van een vriend aan een vriend. O.a. Dordrecht en Amsterdam, z.j.

E.D.G.Z.: Vlaardings Zangverschil (Jacob van Dijk). O.a. Amsterdam, Delft en Dordrecht, z.j.

Hans van der Harst: Het orgel in de Grote Kerk der Ned. Herv. Gemeente te Vlaardingen. Vlaardingen, z.j.

BRIEVEN

VAN EEN

VRIEND AAN ZYN VRIEND,

Wegens het berugte Voorgevallene

IN HET

PSALM-GEZANG,

der Gereformeerde Gemeente

TE

VLAARDING.

Eerste, Tweede en Derde Brief.

Te Dordrecht by A: Walpot, A: Blusfé *en* Zoon, *en* P: van Braam. *Amsterdam by* de Bruyn *en* Morterre. *Utrecht* Otterloo *en* van Poolsum. *'s Hage* Gaillart *en* Wynants. *Rotterdam* Burgvliet, van der Laan, Tiele *en* Bothal. *Leiden* Lugtmans. *Briel* Verhel.

Weet u het nog?

Wout den Breems

In het vorige Tijd-Schrift liet ik u een foto zien van een mannenkoor. Wederom blijkt dat de personen op oude groepsfoto's niet zo eenvoudig zijn te herkennen.
De vraag van de heer Verkuil of het de zangvereniging 'De Lofstem' is kan bevestigd worden.

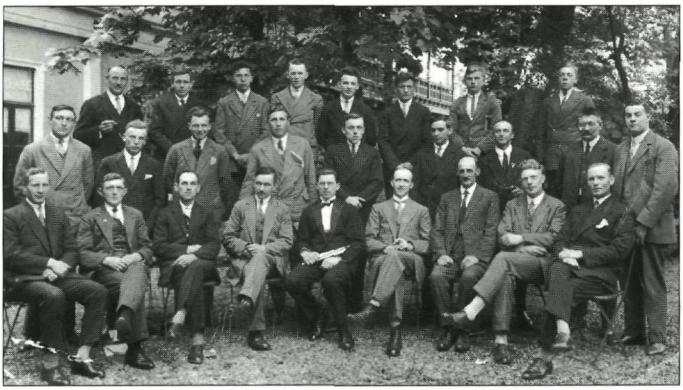

De Christelijke Mannenvereniging 'De Lofstem' is opgericht in 1922 en volgens een aantal reacties is de foto genomen in de tuin van de Harmonie aan de Schiedamseweg en dateert uit circa 1930.
De volgende personen zijn op de foto te zien: zittend vlnr: 1: Henk Planken; 2: K.Vuyk; 3: Paul Peters; 4: onbekend; 5: Piet of Bob Scholten, dirigent; 6: Cor van der Vlies, voorzitter; 7: Willem Brinkman; 8: Dirk Planken; 9: onbekend.
Middelste rij vlnr: 1: onbekend; 2: Dirk de Boer; 3: Koos Boele; 4: Thijs Planken; 5: Gerrit Vermeer; 6: H. van Dorp; 7: onbekend; 8: Jacob Boer, muziekhandelaar; 9: Arie Groeneveld.
Achterste rij vlnr: 1:Verkuil; 2,3, en 4: onbekend; 5: Cor Broek; 6: Piet van der Veer; 7 en 8 onbekend.
Reacties kwamen van de dames Drop en Van Dorp en de heren Stam, Sluimer en Vermeer. Ook mevrouw J. van der Hoeven-Leerdam reageerde en merkte op dat de Rotterdamse dirigent Bob

Scholten in Vlaardingen nog twee koren had, te weten: Christelijk Dameskoor 'Euphonia' en een kinderkoor (dat volgens mevrouw Van Dorp 'Beatrix' heette). Van beide koren sloot mevrouw Van der Hoeven een foto bij. Die van het kinderkoor staat hierbij afgedrukt. De foto is gemaakt tijdens een concours op het feestterrein aan de Broekweg. De heren behoren tot het bestuur van het koor en zijn tevens lid van 'De Lofstem'. De persoon op de tweede rij en tweede van links is burgemeester Van Walsum.

Met goedvinden van onze geachte redactie een aantal foto's.

Dit bijzondere geveltje wacht tot de slopershamer zijn werk zal doen. Weet u waar dit pandje stond en wat de betekenis van de gevelornamenten is ? Wie het weet mag het mij melden.

Wout den Breems, Arnold Hoogvlietstraat 69, 3134 CB Vlaardingen.

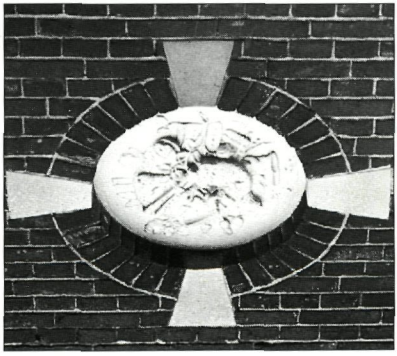

Oproepen

Oproep 1

Voor mijn Vlaardingse boekenverzameling ben ik op zoek naar de volgende boeken:

Maria Dessels-Poot:
'Vissers voeren uit' (niet de paperback uitgave)
Eventueel andere uitgaven van Maria Dessels-Poot

Fenand van den Oever:
'De Sorghdragers'

Jaap Kolkman:
'Job Andersom'
'Janus Krul en zoon'
'Aaikee'
'Vier vissers aan de hemelpoort'
'Die twee van het Hoofd'

W.C. den Breems, Arnold Hoogvlietstraat 69, 3134 CB Vlaardingen

Oproep 2

Wil de heer die mij vorig jaar gebeld heeft over de foto's van de Museumkade plus Kraan nogmaals met mij contact opnemen.

D. de Voogt, 010 - 4343525

H. van Toor JZN Distilleerderij BV

is één van de laatst overgebleven ambachtelijke distilleerderijen. Onze meest bekende specialiteiten zijn Schelvispekel, Kandeel, Kaneellikeur, Advocaat, Boerenjongens en Boerenmeisjes.

In Vlaardingen en Schiedam zijn deze produkten o.a. te koop bij de volgende slijterijen:

'De Wijnoogst', Loper 22, Vlaardingen
'De Bourgondiër', Billitonlaan 96, Vlaardingen
'Groenoord', Laan van Bol'Es, Schiedam

Uw boekhandel in Vlaardingen-Holy

Literatuur
Spanning en Detectives
Kookboeken
Tuinboeken
Tijdschriften
Wenskaarten
Schrijfwaren
PARKER-pennen
Rookwaren
Handenarbeid

AART PONTIER BV
boek en kantoor
DE LOPER 11-13
VLAARDINGEN
tel. 010 - 474 32 15

Alles weten over lijfrente? VSB Bank. Ook uw bank voor 'n zekere toekomst.

VSB•BANK
Daar kom je verder mee.

Oproep 3

Rond 1930 was de heer Joh. den Breems (1910) lid van een van de afdelingen (afd. C ?) van Liefde en Vrede. Uit die tijd heeft hij een foto waarvan hij niet alle namen meer weet. Ook is hij benieuwd of er nog personen, die op de foto staan, in leven zijn.
Uw reacties kunt u sturen naar "Weet u het nog?"

Zittend vlnr:
J. Dankier, overl.
J.C. Brocken OVERL.?
J. Glansdorp, overl.
G. Peters
J. den Breems

Middelste rij vlnr:
A. Voogt, overl.
?
A. van Dam overl.
?
J. de Krieger, overl.

Achterste rij vlnr: A. BOER OVERLEDEN
F. de Goede OVERLEDEN
V/d Bogert
C. van Leeuwen
C. Broek, overl.
J. van der Vlis, was leider van de afdeling } overleden
A.G. van der Weiden overleden
M. van Roon
Noordhoek
H. Naastepad

Open Monumentendag 1997

***Deze dag wordt elk jaar gehouden op de 2e zaterdag van september (de week ná* het Haring- en Bierfeest), ditmaal dus op zaterdag 13 september.**

Het thema dit jaar is 'Historische Scholen'. Dankzij de medewerking van de directies worden de volgende schoolgebouwen die dag tussen tien en vijf uur opengesteld: het PEC, vroeger bekend als School D, aan de Willem Beukelszoonstraat, mogelijk met de oude gymzaal, school 't Ambacht aan de Hyacinthstraat, de bijna afgebroken 'Openbare Lagere School' aan de Groen van Prinstererstraat (tegenover bakker Molendijk) en de Dr. Bavinckschool aan de Burgemeester Pruissingel.

Iedereen die belang stelt in het onderwijs en in oude schoolgebouwen, maar ook en vooral oud-leerlingen, zijn daar die dag van harte welkom om met elkaar oude (klasse)foto's te bekijken (brengt u zelf ook uw oude foto's mee?!), nog eens door het gebouw te wandelen, enz. Bovendien staat de koffie in de meeste gevallen klaar, zodat er die dag ongetwijfeld een aantal spontane reünies zullen ontstaan.

Vooral in het schoolgebouw aan de Willem Beukelszoonstraat verwachten we veel toeloop. Het is het centrale punt voor deze Open Monumentendag. Naast het 'feest van de herkenning' wordt er door de Commissie Stad en Monument van de Historische Vereniging een aantal foto's tentoongesteld van typische Vlaardingse schoolgebouwen en wordt er ook een diaprogramma vertoond over oude schoolgebouwen.

Daarnaast is er een (fiets-)route verkrijgbaar die langs een groot aantal karakteristieke schoolgebouwen voert en die is samengesteld door de Vlaardingse bouwkunst-kenner Bert van Bommel.

Naast deze schoolse aktiviteiten zijn er ook nog een aantal andere bijzondere dingen te beleven. Zo is het mogelijk om onder leiding van gidsen van het ServiceTeam een kijkje te nemen in de 'gewelven' onder het Kolpabad - een fraai en qua bouwstijl ook uniek gebouw, dat binnenkort zal worden afgebroken. Een laatste kans om te zien waar u vroeger uw zwemlessen hebt gehad (en was dat niet in het Kolpabad, dan hangen er in elk geval ook fraaie foto's van het zwembad in de Spoorhaven!). In het kader van de Kunstestafette Zuid-Holland zijn er die dag nog tal van andere activiteiten in het Kolpabad te bezoeken, dus neem die laatste kans waar!

Uniek is het gebeuren dat bij wijze van experiment speciaal op deze Open Monumentendag zal plaatsvinden in de toren van de Grote Kerk. Aad en Johan Zoutendijk zullen daar, met assistentie, het Van Peteghem-orgel laten klinken zoals dat

vóór de 'elektrische blaasbalg' gebeurde, dus op hand- (of voet)kracht. Het programma van het orgelconcert die middag wordt dan ook in die geest voorbereid. Daarbij is het mogelijk om, behalve in de kerk, het concert (maar vooral het blazen) in de toren te beluisteren en bekijken, al dan niet overstemd door het blazen van de bedieners van de balg.
Al met al wordt het dit jaar een wat ingetogener, maar voor de liefhebbers zeker niet minder interessante Open Monumentendag.

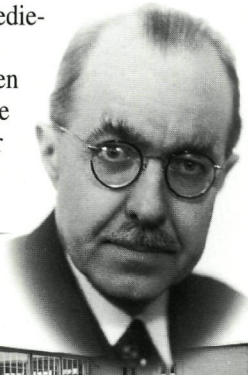

Ir. J.J. Kolpa, voormalig directeur van Gemeentewerken, naar wie het eerste Vlaardingse overdekte zwembad is genoemd. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

Het eerste Vlaardingse zwempaleis: het Kolpabad (1955-1997). Op Open Monumentendag wellicht voor een laatste maal te bezichtigen. (Foto: Stadsarchief Vlaardingen)

tapijt - gordijnen -
vinyl - zonwering

Hofman
Stoffering

Markt 3, Vlaardingen
telefoon 010 - 4351073

Bergoss
Desso
Parade
Silvester
Bonaparte
Holland Haag

GOEDE KEUS, BETER GELEGD!

Excursies

Najaarsexcursie Westelijk Voorne op zaterdag 27 september

In het vorige Tijd-Schrift hebben we dit uitstapje al uitgebreid aangekondigd. Ter herinnering hierbij een korte samenvatting.

Zoals gebruikelijk wordt de excursie in het najaar met eigen vervoer gemaakt. We verzamelen om 10.00 uur op de parkeerplaats van het Holy Ziekenhuis aan de Holysingel. Deelnemers zonder auto kunnen dan de nog lege plaatsen bij de deelnemende automobilisten innemen. Om de vervoerskosten eerlijk te verdelen betalen zij voor het meerijden *f* 10,- per persoon aan hun chauffeur, hetgeen neerkomt op één dubbeltje per gereden kilometer.

We rijden eerst naar Rozenburg, waar we vanaf de strekdam tussen de Nieuwe Waterweg en het Calandkanaal een uniek uitzicht hebben op het 'sluitstuk' van de Deltawerken: de op 10 mei j.l. geopende Stormvloedkering nabij Hoek van Holland.

Vervolgens gaan we naar het oudste onderdeel van deze excursie: de ruïne van de Jacoba-burcht in Oostvoorne. We zullen er -aan de hand van een geluidsband- het nodige over te weten komen!

Na een 'koffiestop' brengen we een bezoek aan wat wellicht 'Neerlands jongste Openluchtmuseum' genoemd mag worden: Openluchtmuseum 'De Duinhuisjes' in de omgeving van de Tenellaplas. Speciaal voor ons bezoek wordt de authentieke sfeer door een aantal in oude kledij gestoken leden van de Historische Vereniging Westelijk Voorne weer tastbaar gemaakt: een bezoek dat u zeker niet mag missen.

Na dit bezoek rijden we naar het laatste hoogtepunt van deze veelzijdig excursie: het droogdok Jan Blanken in Hellevoetsluis. Enkele vrijwilligers van de stichting die voor het behoud van dit dok is opgericht zullen ons rondleiden. Tevens drinken we er koffie met dok-cake....

Omstreeks vier uur wordt dan de excursie afgesloten. Een ieder kan op eigen gelegenheid, rechtstreeks of met een omweg, naar Vlaardingen terug.

De kosten voor de entreegelden en de twee genoemde consumpties zijn *f* 8,- per persoon voor leden en huisgenoten en *f* 12,- voor niet-HVV-leden. De eventuele kosten voor vervoer (zie eerder) en een lunch in de middagpauze (waarvoor uiteraard ook gewoon een lunchpakket kan worden meegenomen!) zijn hier dus niet in begrepen.

U kunt u uiterlijk t/m 16 september opgeven bij Arie Ouwendijk, telefoon tijdens kantooruren: 435 3322, of 's avonds vanaf 19.00 uur: 434 2474. Gelijktijdig dient u het verschuldigde bedrag over te maken op giro 750978 t.n.v. penningmeester HVV te Vlaardingen, onder vermelding van 'Najaarsexcursie '97'.

Stadswandelen in Vlaardingen

In het zomerseizoen organiseert het ServiceTeam VVV Vlaardingen een aantal wandelingen op de vrijdagavond. Tijdens deze wandelingen vertellen enthousiaste gidsen over verschillende historische panden en gebeurtenissen in het centrum van het (oude) Vlaardingen.

De wandelingen beginnen (dit seizoen nog op de vrijdagavonden 12 september en op 4 oktober 'by night' - door het feeëriek verlichte centrum) om kwart over zeven bij het Stadhuis op de Markt. Na het wandelen en (als u wilt, voor eigen rekening) een kopje koffie gaan we om even na negen uur ook nog de toren van de Grote Kerk op. Deelname aan dit leuke en interessante programma over uw eigen historische stad slechts één rijksdaalder per persoon!

Opgeven hoeft niet: gewoon op tijd aanwezig zijn om 19.15 uur!

P.A. van der KOOIJ

Vlaardingen: Showroom, Kethelweg 24, telefoon (010) 434 07 22

Reisbureau & Touringcarverhuur ANDERSON

Van Hogendorplaan 69-a, Vlaardingen

* Verhuur van luxe touringcars. Ook kompleet verzorgde dagtochten voor familie en vereniging.
* Modern reisburo. Altijd last-minute reizen.

Bel 010 - 471 14 47

Lezingen

Het lezingenprogramma voor het komende winterseizoen, voor zover bekend, leest u hieronder.

Vooraf nog de volgende opmerking. Het is het afgelopen seizoen wel eens voorgekomen dat het bij drukbezochte lezingen moeilijk of in het geheel onmogelijk was voor de laatkomers om nog een plaats te vinden. Vooral voor toehoorders die moeilijk ter been zijn is dat erg vervelend. Met ingang van het nieuwe seizoen kunnen daarom minder mobiele leden van de HVV op de dag van de lezing tussen 10 en 4 uur hun naam, lidnummer (dat staat op het etiket van Tijd-Schrift) en het aantal personen doorgeven (telefoon 435 3322 - alléén op die datum, die tijd en op dat nummer!!), dan proberen wij tot vijf minuten voor aanvang een plaatsje voor u vrij te houden!

Dinsdag 23 september: de oude Hoogstraat

Hoe is deze 'slagader van de stad' ontstaan, maar vooral: wie woonden en werkten er zoal. Dat zijn de ingrediënten van deze avond, waarbij de heer L.A.M. Bracco Gartner (die er vele jaren heeft gewoond en gewerkt) aan de hand van een groot aantal dia's zijn jeugdherinneringen en anekdotes zal vertellen. Herinneringen die hij vast met vele Vlaardingers deelt, daarom hebben we de grote zaal van Gebouw Triangel gereserveerd!

De zaal gaat open om kwart voor acht en de avond begint om acht uur.

Dinsdag 28 oktober: Patrimonium

In 1911 werd de Vereeniging tot verbetering der Volkshuisvesting 'Patrimonium's Woningen' opgericht. Wij hebben de huidige directeur, de heer B.C. Pluimer, bereid gevonden om op deze avond over de ruim 85-jarige levensloop van het thans 'Patrimoniums Woningstichting' geheten bedrijf te komen vertellen.

De plaats van de bijeenkomst is de recreatiezaal van de Marnixflat. De aanvang is 20.00 uur (zaal open vanaf 19.45 uur).

Dinsdag 25 november: Hydro Agri

Deze avond zijn we te gast bij het bedrijf dat voorheen onder de namen 'Super' en 'Windmill' bekend stond. Behalve een inleiding over de historie van dit bedrijf krijgt ook het terrein zelf de nodige aandacht: wellicht kunnen we er nog een wandeling over maken en dat is voor hen die het bedrijf alleen van buiten de poort kennen een hele nieuwe ervaring!

Over de precieze invulling van het programma zijn we nog in bespreking met de directie van Hydro Agri, die ons overigens al wel alle medewerking heeft toegezegd.

Gezien zowel de beperkte ruimte in de bedrijfskantine als de veiligheidsvoorschriften op het terrein zullen we voor deze bijeenkomst geen aankondigingen in de kranten doen: brengt u -als lid!- gewoon dit TijdSchrift mee, dan weten we dat ú er wel bij hoort!

We verzamelen tegen acht uur bij de toegangspoort en u ziet dan vanzelf wat er verder gebeurt!

Over de avond op dinsdag 27 januari 1998, die een winters tintje zal krijgen, informeren we u in ons volgende Tijd-Schrift, dat medio december verzonden wordt. Houdt u de datum alvast maar vrij!

Dinsdag 24 februari 1998: de Rabobank

In 1998 bestaat de landelijke Rabobank-organisatie (als we er haar voorgangers/fusiepartners 'Cooperatieve Boerenleenbank' en 'Raiffeissenbank' erbij rekenen) 100 jaar. Reden genoeg om daar aandacht aan te besteden, en dan speciaal met betrekking tot de geschiedenis van deze bank in Vlaardingen. De naam van de spreker is nog niet definitief, maar de bijeenkomst wordt wel in de bedrijfskantine van de Rabobank aan het Veerplein gehouden.

Dinsdag 24 maart 1998: Algemene Ledenvergadering

Deze zal weer gehouden worden in Wijkcentrum Holy. Na het huishoudelijke gedeelte besteden we -na de pauze- aandacht aan het feit dat Vlaardingen 725 jaar Stadsrechten heeft. Er zijn drie invalshoeken: allereerst natuurlijk Floris de Vijfde, die de Stadsrechten aan Vlaardingen verstrekte, maar ook de Stadsrechten zelf, die dus al 725 jaar bij Vlaardingen rusten. Een derde onderdeel is een soort reünie, om terug te kijken naar het V7-feest in 1973, toen onze stad haar 7e eeuwfeest beleefde.

Wie over één van deze onderwerpen een (kleine) bijdrage kan leveren, wordt van harte uitgenodigd om zich in de komende tijd aan te melden bij één van de leden van de Lezingen/excursiecommissie, of telefonisch: 435 3322 (overdag) of 434 2474 ('s avonds). Meer informatie vindt u in het volgende Tijd-Schrift.

Er resten dan nog twee lezingen-avonden: *één in april en één in mei*, die qua onderwerp zal aansluiten op de volgende voorjaars-excursie. Voor deze laatste zijn al wat ideeën gaande, denkend in de richting van het "oosten des lands". U leest er spoedig meer over.

De auteurs van deze aflevering

Nicolaas (Niek) van Minnen (1914) is een zoon van Nicolaas (Klaas) van Minnen, die ruim 20 jaar koster was van de Grote Kerk en de langst levende zoon van Hendrik van Minnen, de Torenkijker. Niek van Minnen werkte na M.U.L.- en Middelbaar Handelsonderwijs op een handels- en fabriekskantoor in Vlaardingen, ging in 1939 in overheidsdienst over en kwam in 1941 bij organisaties van het bedrijfsleven, eerst in Amsterdam, later in Haarlem. Hij woont sedert 1956 in Overveen en werd in 1980 gepensioneerd.

Hiernaast:
De Hoogstraat staat centraal tijdens de lezing op dinsdag 23 september.

SIGILLVM·OLD·DE·VILLA·DE·BRIDGE